

Nationalmuseet

 National Museum of Denmark

Enestående fund: Runer er dukket op på et lerkar

For første gang nogensinde er der fundet runer på et lerkar i Danmark. Måske har runeindskriften givet en særlig kraft til den drik, som blev hældt i lerkarret.

Runer kendes især fra de store runesten, som har tårnet sig op i landskabet i vikingetiden, men runer blev allerede brugt i jernalderen, og de ses på forskellige genstande som våben, værktøj og smykker. Og nu også keramik.

"Det er et rigtig spændende fund, for det er første eksempel på, at man også har ristet runer på lerkar i Danmark. Der er nogen, som har siddet og skrevet det her ind i bunden af lerkarret for ca. 1.500-1.800 år siden. Det er vildt at tænke på," siger Lisbeth Imer, der er seniorforsker på Nationalmuseet.

Nogle hævder, at de bedste fund gøres i museernes magasiner, og at der er noget om snakken blev bekræftet i begyndelsen af 2019. Under registreringen af fund fra en udgravning af en jernalderlandsby ved Uglvig øst for Esbjerg dukkede den hidtil ukendte runeindskrift nemlig op.

Middelklasse Danmark i jernalderen

Det var arkæologer fra Sydvestjyske Museer, som fandt lerkarret - eller drikkebægeret - for karret var en efterligning af centraleuropæiske drikkeglas. Udgravningen afslørede at lerkarret sandsynligvis endte sine dage som et husoffer, da det blev fundet i et stolpehul, som hørte til en af gårdene i jernalderlandsbyen.

Det var en jernalderlandsby, sådan som landsbyer var flest i 300-400-tallet. Den gang bestod en typisk landsby i Jylland af familiebrug uden en tydelig under- og overklasse. Derfor er det særlig interessant, at lerkarret dukker op netop her.

"Normalt forbinder man brugen af runer og det at drikke sig beruset med noget man gjorde i samfundets højere lag. Men dette fund kunne tyde på, at det vi normalt forbinder med en aristokratisk livsstil var mere udbredt i samfundet end vi hidtil tidligere har troet. Dette lerkar stammer fra middelklasse Danmark i jernalderen," fortæller Morten Søvsø, der er overinspektør ved Sydvestjyske Museer.

Gav runerne kraft til drikken i bægeret?

Indskriften på lerkarret består af tre runer, som danner ordet 'alu'. Det er et af de mest almindelige ord på genstande fra jernalderen - og samtidig det mest omdiskuterede.

Det oldgamle ord 'alu' findes på en lang række af genstande fra hele Nordeuropa fx: En nu tabt fingerring af guld fra Karlino i Polen, en runesten fra Norge, på et økseskaft fra Nydam mose i

Jylland, som blev ofret til guderne sammen med en masse andre våben, og det findes også på mere end 10 brakteater, som er små cirkulære hængesmykker af guld, som forskere mener stormanden har delt ud til alliancer og nært betroede.

"Vi kender tre lerkar, der blev brugt som begravelsesurner på en gravplads ved Spong Hill i Norfolk i England - og de bærer præcis samme indskrift som karret fra Uglvig, men det er meget omdiskuteret, hvad ordet betyder," fortæller Lisbeth Imer.

Hvis jernalder-ordet 'alu' havde overlevet frem til middelalderen, kunne det have udviklet sig til ordet 'øl' - middelalderens ord for 'øl'. Det har fået nogle forskere til at tolke 'alu' som jernalderens svar på ordet 'øl'.

På den anden side af de lærdes hegn står de forskere, som beskæftiger sig med etymologi - læren om ordenes oprindelse. De arbejder med de ældste kendte vidnesbyrd for sprog. Når de kigger på ældre og nogle gange uddøde sprog som fx gotisk, kan ordet 'alu' tolkes som 'beskyttelse' eller 'næring/kraft', eller som 'jeg beskytter' eller 'jeg giver næring/kraft'.

Flere eksperter undrer sig over, at jernalderens mennesker har været SÅ glade for øl, at de har ristet ordet på en masse genstande - og endda på en runesten. Men måske kan de to tolkninger hænge sammen.

"Det er selvfølgelig ikke let at bevise, men måske har ordet 'alu' oprindeligt haft betydningen 'jeg giver kraft' eller noget lignende, og det kan sagtens være beslægtet med ordet for 'øl'. Der er jo ikke meget, der giver så meget kraft som et godt glas øl," fortæller Lisbeth Imer med et glimt i øjet.

Det er ikke sikkert, at vi nogensinde kommer frem til et endegyldigt svar på hvad 'alu' har betydet. Men lerkarret fra Uglvig var en efterligning af fine drikkeglas, som blev importeret til nutidens Danmark fra Rhin-egnene i Centraleuropa. Så måske har runeindskriften på dette lerkar givet en særligt kraft til den drik som man drak af bægeret, når der var gilde på gården.

Fakta om lerkarret med runer fra Uglvig

- Lerkarret med runer er fundet ved Uglvig nær Esbjerg i Jylland og er det første lerkar med runer fundet i Danmark.
- Der er tre runer på lerkarrets bund. De danner ordet 'alu'.
- Runeindskriften har muligvis givet en særligt kraft til den drik, som man drak af bægeret.
- De ældste runeindskrifter stammer fra yngre romersk jernalder ca. 150 e.Kr. - 400 e.Kr.

Kontaktinformation

Lisbeth Imer, seniorforsker, Nationalmuseet
T: 4120 6113 M: lisbeth.imer@natmus.dk

Morten Søvsø, overinspektør, Sydvestjyske
Museer

T: 5168 4108, M:
mosvs@sydvestjyskemuseer.dk

Tine Bonde Christensen,
kommunikationsmedarbejder, Nationalmuseet
T: 4120 6144, M: tbc@natmus.dk

Vedhæftede filer

[Lerkar med runer_foto sydvestjyske museer.jpg](#)
[glas_foto_Lennart Larsen_Nationalmuseet.jpg](#)